

บรรณานุกรม

1. หลักฐานชั้นที่ 1

Atharvaveda Bhāṣā-Bhāṣyam. New Delhi: Dyānanda-Samsthāna, 2031.

Kṛṣṇayajurvedīyaṃ Tāittirīyāranyakam. Poona: Ānandāśramamudraṇālaye,
1897.

Müller, F. Max, ed. The Hymns of the Rig-Veda in the Samhita and Pada
Texts. 2 Vols. Varanasi: Chowkhamba Sanskrit Series Office,
1965.

Śāstrī, C. L. Goswami, tr. Śrīmad Bhāgavata Mahāpurāṇa: With Sanskrit
Text and English Translation. pt. I. Gorakhpur: Motilal Jalan
at the Gita Press, 1971.

Śaunaka. The Bṛhad-Devatā. Translated by Arthur Anthony Macdonell.
pt. II. 2nd ed. Delhi: Motilal Banarsidass, 1965.

Śivamahāpurāṇaṃ Vidyeshvarasaṃhitā Purāṇa Śivapurāṇa. 2 Vols. Bombay:
[n. p.], 1963.

Sontakke, N. S., and others, eds. Rgveda-Saṃhitā with the Commentary
of Sāyaṇācārya. 5 Vols. 2nd ed. Poona: Vaidika Saṃśodhana
Maṇḍala, 1941-1976.

Śrīviṣṇumahāpurāṇaṃ Purāṇa Viṣṇupurāṇa. Bombay: [n. p.], 1967.

The Mahābhārata Text as Constituted in Its Critical Edition. 4 Vols.
Poona: Bhandarkar Oriental Research Institute, 1971-1975.

Vālmīki. Śrīmadvālmīkirāmāyaṇam. Varanasi: Chowkhamba Vidya Bhawan, 1977.

Varāhamihira. Brhat Saṁhitā. Translated by M. Ramakrishna Bhat. 2 pts. Delhi: Motilal Banarsidass, 1981-1982.

2. หลักฐานชั้นที่ 2

เฉลิม พงศ์อาจารย์. ประวัติศาสตร์อินเดีย. กรุงเทพมหานคร: โครงการตำรามหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก, 2523.

นาคประทีป. สมณานุกรมรามเกียรติ์. พระนคร: โรงพิมพ์เซ็นต์หลุยส์, 2509. (พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ หลวงมุนัยวิมลวาทน์ [โชติ รัตนเสน] ณ สุสานหลวง วัดเทพศิรินทราวาส 2 พฤษภาคม 2509)

พุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, พระบาทสมเด็จพระ. รามเกียรติ์ พระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ฉบับหอสมุดแห่งชาติ. เล่ม 1. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ศิลปบรรณาการ, 2510.

มงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ. บ่อเกิดแห่งรามเกียรติ์. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นครธรรม, 2519.

_____ . นารายณ์สิบปาง. พระนคร: สำนักพิมพ์คลังวิทยา, 2507.

วิมลศิริ ร่วมสุข, ประวัติวรรณคดีสันสกฤตยุคพระเวท (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สหสยามพัฒนา, 2522).

ศักดิ์ศรี แย้มนาคดา. "ฤๅษี." วารสารเมืองโบราณ 5 (มิถุนายน-กรกฎาคม 2522): 71-82.

A Board of Scholars, tr. The Śiva-Purāṇa. pt. III. 2nd ed. Delhi: Motilal Banarsidass, 1974.

Bhattacharyya, Haridas, ed. The Cultural Heritage of India . Vol. IV: The Religion. 3rd ed. Calcutta: The Ramakrishna Mission Institute of Culture Calcutta, 1969.

- Bloomfield, Maurice, tr. Hymns of the Atharva-Veda: With extracts from the Riturual Books and the Commentaries. Sacred Books of the East Series, No. 42. Delhi: Motilal Banarsidass, 1967.
- Crooke, W. The Popular Religion and Folk-Lore of Northern India. 2 Vols. 3rd ed. Delhi: Munshiram Manoharlal, 1968.
- Ganguli, Kisari Mohan, tr. The Mahabharata. 12 Vols. 3rd ed. New Delhi: Munshiram Manoharlal, 1972-1975.
- Griffith, Ralph T. H., tr. The Hymns of the Rgveda. rev. ed. Delhi: Motilal Banarsidass, 1976.
- Hopkins, E. Washburn. Epic Mythology. Delhi: Indological Book House, 1968.
- Jacobi, H. "Agastya (or Agasti)." Encyclopaedia of Religion and Ethics 1 (1908): 180-181.
- Macdonell, Arthur A. A History of Sanskrit Literature. 3rd ed. New Delhi: Munshiram Maroharlal, 1962.
- _____. A Sanskrit Grammar for Students. 3rd ed. London: Oxford University Press, 1975.
- _____. Vedic Mythology. Delhi: Motilal Banarsidass, 1981.
- Macdonell, Arthur Anthony, and Keith, Arthur Berriedale. Vedic Index of Names and Subjects. Vol. I. 3rd ed. Delhi: Motilal Banarsidass, 1967.
- Mani, Vettam. Purāṇic Encyclopaedia. Delhi: Motilal Banarsidass, 1984.

- Sharma, P. V. Indian Medicine in the Classical Age. The Chowkhamba Sanskrit Studies, No. 85. Varanasi: The Chowkhamba Sanskrit Series Office, 1972.
- Shastri, Hari Prasad, tr. The Ramayana of Valmiki. 3 Vols. 3rd ed. London: Shanti Sadan, 1976.
- Sorensen, S. An Index to the Names in the Mahabharata. 3rd ed. Delhi: Motilal Banarsidass, 1978.
- Whitney, Dwight. The Roots, Verbs-Forms and Primary Deriveratives of the Sanskrit Language. Delhi: Motilal Banarsidass, 1979.
- _____, tr. Atharva-Veda-Samhitā with a Critical and Exegetical Commentary. 2 Vols. Harvard Oriental Series, No. 7-8. Delhi: Motilal Banarsidass, 1971.

3. พจนานุกรม

- Apte, Vaman Shiram. The Student's Sanskrit-English Dictionary. Delhi: Motilal Banarsidass, 1968.
- Macdonell, Arthur A. A Practical Sanskrit Dictionary. London: Oxford University Press, 1979.
- Monier-Williams, Monier. Sanskrit-English Dictionary. 2nd ed. New Delhi: Munshiram Manoharlal, 1981.

4. วิทยานิพนธ์

- นภาพรรณ โอวัฒนากิจ. "แนวคิดเรื่องพระวรุณในวรรณคดีสันสกฤต." วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาตะวันออก บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2523.

ยุพิน กษมากุล. "ฤษีนาเรทในวรรณคดีสันสกฤต." วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาภาษา-
ตะวันออก บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2523.

สมพร สิงโต. "ความสัมพันธ์ระหว่างรามายณะของวาลมீกี และรามเกียรติ์พระราชนิพนธ์ใน-
รัชกาลที่ 1." วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลง-
กรณ์มหาวิทยาลัย, 2517.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก

บทบาทของฤๅษีคัสตยะในวรรณคดีไทย

บทบาทของฤๅษีคัสตยะปรากฏอยู่ในเรื่องรามเกียรติ์ ฤๅษีคัสตยะคือฤๅษีอรคตหรืออัคตะ เป็นผู้เก็บรักษาเกราะแก้วของพระอิศวร เพื่อถวายพระนารายณ์อวตารมาปราบยักษ์ ดังเนื้อความต่อไปนี้

เมื่อนั้น	องค์พระอรคตฤๅษี
พึงรสพจนารถพระจักรี	พระมุนีนั่งนิกตริกไตร
ก็แจ้งว่านารายณ์อวตาร	จากกระเข็ยรชลธารสมุทรใหญ่
มาล้างอาธรรม์ในแดนไตร	ที่ใจตั้งได้โสฬส
ลูบหลังแล้วกล่าวสุนทร	ข้าจะเล่าความก่อนให้แจ้งหมด
ด้วยศรตรีบุรัมใจคด	รักษศขอพรเจ้าโลกา
ว่าแม่นผู้ใดจะฆ่าพัน	อย่าให้ชิวันสังขาร์
พระองค์ก็ประสาทสุธา	มันยิ่งหยาบชำระวี
อันเทวานาคาแลมนุษย์	ไม่ต้านต่อฤทธิรุทรยักษ์
ไตรโลกคือคร้อนตั้งอัคคี	พระศุлікิ้วโกธรตั้งเพลิงกัลป์
จึงเสด็จลงมาสังหาร	ขุนมารสิ้นชีพอาสัญ
แล้วเปลื้องเกราะทรงพระองค์นั้น	บัญชาให้ตารักษาไว้
ถ้าพระภุชพงค์วงศ์ประยูร	ไวคุณฐ์มาทำสงครามใหญ่
ให้เอาเกราะนี้ทรงไป	ซึ่งช่วยกันเทพศาสตรา
ว่าแล้วยื่นเกราะสุรกานต์	ถวายพระอวตารนาถา
จงมีชัยแก่หมู่สุธา	ได้ฟ้าย่าทานฤทธิรอน ¹

¹พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, รามเกียรติ์ พระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ฉบับหอสมุดแห่งชาติ พิมพ์ครั้งที่ 4. (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ ศิลปบรรณาการ, 2510), 1: 644-645.

นาคประทีปให้ความเห็นเพิ่มเติมว่า ฤษีอัสตยะคือฤษีอังกศซึ่งเป็นอาจารย์ของพาลี
คัมภีร์รามายณะไม่ได้กล่าวถึงบทบาทของฤษีอัสตยะในเรื่องนี้²

---

²นาคประทีป, สมณวิธานรามเกียรติ์ (พระพิมพ์: โรงพิมพ์เข็นต์หลุยส์, 2509),
หน้า 90. (พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ หลวงมณูญวิมลวงษ์ [โชติ รัตนเสน]
ณ สุสานหลวงวัดเทพศิรินทราวาส 2 พฤษภาคม 2509)

ศูนย์วิทยพัชกร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัติผู้เขียน

นางสาววรรณวรางค์ พัฒนกำจร เกิดวันที่ 27 ธันวาคม พ.ศ. 2505 ที่กรุงเทพฯ ๓
สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี (เกียรตินิยม) จากคณะศึกษาศาสตร์ จฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
เมื่อปีการศึกษา 2526 เข้าศึกษาต่อในบัณฑิตวิทยาลัย จฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สาขาวิชาบาลี-
สันสกฤต ปีการศึกษา 2527 ขณะนี้เป็นครูสอนวิชาภาษาไทยชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียน
ราชินีบน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย